

Nyheter Krigen i Ukraina

- Krigen var uunngåelig

Slik går det når imperier kollapser, sier ukrainsk Harvard-historiker.

NTB-TT

- Et russisk nederlag burde kunne føre til en russisk revisjon av Russlands eget selv-bilde. Det sier Harvard-historikeren Serhij Plokhij. Han påpeker at Russland aldri har sluttet å se på nærområdet som sin egen interessesfære.

Krigen i Ukraina viste seg å være uunngåelig når Vladimir Putin fantaserer om fortidens storhet, mener Plokhij.

Putins tolkning. Russere og ukrainere er samme folk, hevdet Putin i et langt essay han publiserte sommeren 2021. Der ga han sin egen tolkning av rundt tusen års historieskriving. Konklusjonen var at Ukraina som frittstående statsdannelse er et nymotens og naturstridig påfunn.

Et drøyt halvår senere innledet Putin sin fullskala-invasjon av Ukraina.

- Ukrainas og Russlands felles opphav i middelalderen er i høy grad en del av motivet til denne krigen. Det er en historisk strid som har gått forut for krigen, sier den prisbelønte forfatteren og professoren som leder forskningen om Ukrainas historie ved Harvard-universitetet.

Vikinger grunnla Kyivriket. Historikere flest er enige om at fundamentet til middelalderens Kyiv-rike ble lagt av skandinaver som krysset Østersjøen fra dagens Sverige.

- Med tiden ble riket dominert av slavisk kultur. Dermed ble grunnen lagt til et rettssystem og til både russiske og ukrainske dynastier, sier Plokhij.

Kyiv-rikets største statsmann var Vladimir, eller Volodymyr, den Store (956-1015) som innførte den ortodokse kristendommen. Det er statuer av ham både i Kyiv og Moskva. Den siste lot Putin oppføre først etter annekteringen av Krim.

Århundrene gikk, mongoler invaderte, rikene ble splittet opp, og kirken flyttet til Moskva. Men Kyiv ble fortsatt ansett som russernes historiske vugge. Enevoldsherskerne i det fremvoksende Moskvariket som senere skulle bli tsardømmet Russland, gjorde krav på området.

Områdene i dagens Ukraina har vært ettertraktet og omstridt. De

har over tid vært del av mange ulike riker.

Koblinger til Sverige. - Det er flere perioder da ukrainerne virkelig har søkt etter sin identitet og sin opprinnelse, sier Plokhij. Han peker på enda en kobling til Sverige.

Da Karl XII kjempet mot Russland i Den store nordiske krigen på begynnelsen av 1700-tallet, fantes det en ukrainsk statsdannelse: Zaporizjzja-kosakkene såkalte hetmanat (ett rike). Det hadde brutt ut av den litauiske stormakten i vest, men var i stedet blitt et russisk lydrike.

- Karl XII kom ikke til Ukraina ved en tilfeldighet. For han vet at det finnes en ukrainsk stat som ikke finner seg til rette som en del av Russland. Og dermed får han støtte av hetmanatets leder Mazepa, sier Plokhij.

Sverige og kosakkene lider nederlag i slaget ved Poltava og taper dermed krigen. For Sverige betyr det endelig punktum for stormaktstiden. For kosakkene betyr det at de sakte, men sikkert innlemmes i det russiske keiserdømmet som provinsen Lillerussland.

Også under første verdenskrig og den russiske revolusjon var det selvstendige, men kortlivede ukrainske statsdannelser.

Kontinuerlig identitet. Plokhij sier at det finnes en kontinuerlig ukrainsk identitet som manifesterer seg i disse revoltene og forsøkene på å etablere et selvstendig land:

- Man kan komplisere det ytterligere gjennom å snakke i detalj om språk, kultur og så videre. Men det faktum at denne statsdannelsen dukker opp igjen og igjen i historien, tyder på en kontinuitet.

Det aksepterer den russiske presidenten ikke. I et postsovjetsk Russland som famlet etter et nytt selv-bilde, ble Putin tidlig opptatt av den russiske imperialismen. En av hans favorittforfattere er Aleksandr Solzjenitsyn. Nobelprisvinneren og den mangeårige eksildissidenten sto for mye av det imperialistiske tankegodset om et Stor-Russland.

- Han var en svært fremtredende figur i Russland på 1990- og 2000-tallet. Det er ytterligere en indikasjon på at dette er en



☛ Gudstjeneste utenfor den ortodokse katedralen i Odesa som ble ødelagt i et russisk raketangrep i helgen. Foto: Jae C. Hong, AP/NTB



☛ Vi ser i dag en av krigene som fulgte etter det russiske imperiets og Sovjetunionens kollaps, konstaterer Harvard-historiker Serhij Plokhij. Foto: Anntinomy/Wikimedia Commons



☛ Forfatteren Aleksandr Solzjenitsyn fotografert i Oslo i 1974. Nobelprisvinneren og dissidenten sto for mye av det imperialistiske tankegodset om et Stor-Russland, påpeker professor Plokhij. Foto: NTB



En ukrainsk seier ville gi Russland anledning til å tenke gjennom sin moderne identitet og rolle i verden

Serhij Plokhij, historiker ved Harvard

breidere besettelse i det russiske samfunnet, sier Plokhij.

- Uunngåelig krig. - Det vi ser i dag, er en av krigene som fulgte etter det russiske imperiets og Sovjetunionens kollaps. I 1991 håpet vi alle at det skulle skje uten større spill av blod. Men i dag, med en krig som er den største i Europa siden annen verdenskrig, innser vi at det i bunn og grunn var umulig å unngå en større konflikt.

Krigen bekrefter en hovedregel - at store imperier ikke går under på fredelig vis, sier Plokhij. Han viser til at det er mange eksempler på europeiske stormakter som ble oppløst gjennom konflikt og krig i prosesser som pågikk over lengre tid.

- Det internasjonale samfunnet ga aldri Russland hva det ville ha, nemlig status som rettmessig leder i det postsovjetske området, sier han.

Bildet av ett folk knust. Hva innebærer så krigen for historieskrivningen? Hittil er det klart at Ukraina gjennom sin motstand fortsatt kommer til å finnes på kartet i en eller annen form, ifølge Plokhij.

Men om russerne seirer, kommer de til å fortsette å gjøre det de kan for å ødelegge den ukrainske kulturen og nasjonen, mener han.

- En ukrainsk seier ville ikke bare være en seier for Ukraina, men også gi Russland anledning til å tenke gjennom sin moderne identitet og rolle i verden.

Men bildet av russerne og ukrainere som ett og samme folk, er knust.

- Krigens ødeleggelser, alle menneskene som er drept, familier som er splittet - dette skaper problemer ikke bare mellom to land, men også mellom to folk. Og det kommer til å sitte igjen i det minste i denne generasjonen og sikkert flere til. Det er det krig gjør, sier Plokhij.